

एतावन्मात्रमेतद्धि भूतानां प्राज्ञलक्षणं । कालयुक्तो ह्यभयविच्छेपं युक्तं समाचरेत् । ०६९१
 यथाऽप्युपस्थितैश्वर्याः प्रजायन्ते न राजसाः । एवमेवात्मनात्मानं पूजयन्तो ह धार्मिकाः ।
 न ह्यधर्मतया धर्मं दद्यात् कालः कथञ्चन । तस्मादिष्टुद्धमात्मानं जानीयाद्धर्मचारिणं ।
 स्पृष्टुमप्यसमर्थो हि ज्वलन्तमिव पावकं । अधर्मः सन्तो धर्मं कालेन परिरक्षितं ।
 कार्योवेतौ हि धर्मेण धर्मो हि विजयावहः । त्रयाणामपि लोकानामालोकः कारणं भवेत् ।
 न तु कश्चिन्नयेत् प्राज्ञो गृहीत्वैव करे नरं । उच्यमानस्तु धर्मेण सर्वलोकभयञ्जले । ०६९२
 शूद्रेऽहं नाधिकारो मे चातुराश्रम्यसेवने । इति विज्ञानमपरे नात्मन्युपदधत्युत ।
 विशेषेण च वक्ष्यामि चातुर्वर्ण्यस्य तत्त्वतः । पञ्चभूतशरीराणां सर्वेषां सदृशात्मनां ।
 लोकधर्मं च धर्मं च विशेषकरणं कृतं । यथैकत्वं पुनर्याति प्राणिनस्तत्र विस्तरः ।
 अभ्रुवो हि कथं लोकः सृष्टो धर्मः कथं भ्रुवः । यत्र कालो भ्रुवस्तात तत्र धर्मः सनातनः ।
 सर्वेषां तुल्यदेहानां सर्वेषां सदृशात्मनां । कालो धर्मेण संयुक्तः शेष एव स्वयंगुरुः । ०६९३
 एवं सति न दोषोऽस्ति भूतानां धर्मसेवने । तिर्यग्योनावपि सतां लोक एवमतो गुरुः ।
 इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्वणि आनुशासनिके पर्वणि धर्मकथने चतुःषष्ट्यधिकशतोऽध्यायः ॥ १६४ ॥
 ॥ वैशम्पायन उवाच ॥ शरत्कल्पगतं भीष्मं पाण्डवोऽथ कुरुदहः । युधिष्ठिरो हि तस्यैश्वर्यं कृत् कल्मषापहं ।
 ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ किं श्रेयः पुरुषस्येह किं कुर्वन् सुखमेधते । विपाप्मा तु भवेत् केन किं वा कल्मषनाशनं ।
 ॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तत्र शुश्रूषमाणाय नृपः शान्तनवस्तदा । देववंशं यथान्यायमाचष्ट पुरुषवर्धन ।
 ॥ भीष्म उवाच ॥ अयं दैवतवंशो वै ऋषिवंशसमन्वितः । त्रिमन्थं पठितः पुत्र कल्मषापहरः परः ।
 यदक्ला कुरुते पापमिन्द्रियैः पुरुषश्चरन् । बुद्धिपूर्वमबुद्धिर्वा रात्रौ यच्चापि सन्ध्ययोः ।
 मुच्यते सर्वपापेभ्यः कीर्त्तयन् वै शुचिः सदा । नान्यो न बधिरः काले कुरुते स्वस्तिमान् सदा ।
 तिर्यग्योनिं न गच्छेच्च नरकं सङ्गराणि च । न च दुःखभयं तस्य मरणे न स मुह्यते ।
 देवासुरगुरुर्देवः सर्वभूतनमस्कृतः । अचिन्त्योऽथाप्यनिर्देश्यः सर्वप्राणो ह्ययोनिजः ।
 पितामहो जगन्नाथः सावित्री ब्रह्मणः सती । वेदभूरथ कर्त्ता च विष्णुर्नारायणः प्रभुः । ०६९४
 उमापतिर्विष्णुपात्रः स्कन्दः सेनापतिस्तथा । विशाखो जतभुग्वायुश्चन्द्रादित्यौ प्रभाकरौ ।
 शक्रः शचीपतिर्देवो यमो धूमोर्णया सह । वरुणः सह गौर्या च सहर्द्ध्या च धनेश्वरः ।
 सोम्या गौः सुरभिर्देवो विश्रवाश्च महानृषिः । संकल्पः सागरो गङ्गा स्वन्त्योऽथ मरुद्गणः ।
 बालखिल्यास्तपःमिद्धाः कृष्णदैपायनस्तथा । नारदः पर्वतेश्वर विश्वावसुर्हहाङ्गहः ।
 तुम्बुरुश्चित्रसेनश्च देवदूतश्च विश्रुतः । देवकन्या महाभागा दिव्याश्चाप्सरसाङ्गणाः । ०६९५
 उर्वशी मेनका रम्भा मिश्रकेशी ह्यलम्बुवा । विश्वाचो च घृताचो च पञ्चचूडा तिलोत्तमा ।
 आदित्या वसवो रुद्रा साश्विनः पितरोऽपि च । धर्मः श्रुतं तपो दीक्षा व्यवसायः पितामहः ।
 शर्वर्यो दिवसाश्चैव मारीचः कश्यपस्तथा । शुक्रो बृहस्पतिर्भामो बुधो राज्ञः शनैश्वरः ।